

Kansliapäällikkö

Lausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026

HEL 2022-005702 T 00 01 06

Päätös

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026. Asiantuntijalausunnossa on pyydetty keskittymään hyvinvointialueen rahoitukseen liittyviin kysymyksiin. Helsingin kaupunki antaa valiokunnalle seuraavan lausunnon:

Helsingille myönnettävä rahoitus sote- ja pelastustoimen kustannuksiin uhkaa jäädä vajaaksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä järjestämisvastuu sote- ja pelastustoimen palveluista siirtyy hyvinvointialueille vuonna 2023. Tuleva Helsingin kaupungille myönnettävä laskennallinen rahoitus ei ole oikeudenmukaisessa mittasuhteessa kustannuksiin ja niihin haasteisiin, jotka ovat ominaisia suurille kaupungeille.

Hyvinvointialueet saavat rahoitusta uudistusta varten rakennetun rahoitusmallin pohjalta. Rahoitusmalliin sisältyy Helsingin näkökulmasta ongelmia, joiden johdosta huoli kaupungille myönnetystä valtion rahoituksen määrästä suhteessa kaupungin asukkaiden ja Helsingin sote- ja pelastustoimen (sotepe) kokonaistarpeeseen on ilmeinen.

Helsingin kaupunki on analysoinut sote-uudistuksen laskennallista rahoitusmallia 14.3.2022 julkaistussa tutkimuksessaan Maakunnista hyvinvointialueiksi - Arvio sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen rahoitusmallista ja palvelutarpeen vakioinnista, jonka keskeiset johtopäätökset ovat seuraavat:

1. VM:n rahoitusmalli ei huomioi eri hyvinvointialueiden todellista rahoitustarvetta ja tämä voi johtaa Helsingille sen tarvetta matalampaan valtionrahoitukseen. Samalla vaarana on se, että uudistus lisää pysyviä tulonsiirtoja Helsingistä ja mahdollisesti muiltakin alueilta toisaalle Suomeen ja helsinkiläisiä veronmaksajia kuormitetaan taloudellisesti entistä enemmän osana uudistuksen myötä valtiolle siirtyviä kaupungin kunnallis- ja yhteisöverotuloja.
2. Hyvinvointialueiden rahoituksesta valtaosa perustuu THL:n epävarmaan tilastolliseen malliin. Mallin tulokset eivät ole lopullisia totuuksia, vaan epävarmoja arvoja käytetään suoraan pohjana

Kansliapäällikkö

rahoituslaskelmassa. Laskentaan sisältyvistä epävarmuuksista johtuen olisi mahdollista perustella useiden satojen miljoonien erot hyvinvointialueiden rahoituksessa suuntaan tai toiseen.

3. Hyvinvointialueiden rahoitustarpeiden arviot THL:n mallissa perustuvat kustannustekijöihin, joista merkittävimmät ovat sairastavuusluokat. Sairastavuusluokkien joukko on hyvin rajattu. Lisäksi tekijöinä ei ole otettu huomioon alueellisia erityispiirteitä, joilla kuitenkin on käytännössä merkittävä vaikutus sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palveluiden todellisiin kustannuksiin.
4. Kustannustekijöiden kautta muodostettu kustannuslaskenta THL:n mallissa perustuu lisäksi kansallisiin keskiarvoihin ja eroaa merkittäväällä tavalla todellisista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista. On varmistettava, että eri hyvinvointialueiden asukkaita kohdellaan sosiaalisesti ja taloudellisesti mahdollisimman oikeudenmukaisesti ja valtion rahoitus hyvinvointialueille perustuu väestön todelliseen palvelutarpeeseen mahdollisimman kattavasti (VM).
5. Johtopäätökset osoittavat, että sote-rahoitusmallia on jatkokehitettävä seuraavasti:
 1. Rahoituksen määräytymisen tulee paremmin huomioida alueelliset erityispiirteet ja kustannustekijät (VM/THL);
 2. THL:n tilastollisessa mallissa sairastavuustekijöiden valintaprosessia tulee tarkentaa, vaihtoehtoisia määrittelyjä testata ja tekijöitä tulee olla tarpeeksi, jotta malli sekä selittäisi että vastaisi paremmin ja kattavasti väestön palvelutarvetta ja sote-kustannusten muodostumista (THL);
 3. THL:n tilastollisen mallin laskennallisten kustannusten tulee paremmin vastata todellisia sote-kustannuksia (THL);
 4. THL:n tilastollisen mallin luotettavuutta ja toimivuutta on arvioitava herkkyytarkastelujen kautta, tutkimusraportointi tulee tehdä läpinäkyväksi ja tutkimuksen tulosten käytön sopivuus suoraan rahoitusmallissa on arvioitava uudelleen (THL/VM);
 5. Suhteellisen palvelutarpeen lisäksi on syytä arvioida väestön ja sote-järjestelmän todellista rahoitustarvetta hyvinvointialueittain ja tuotava esille, miten toteutunut rahoitus poikkeaa tästä (VM/THL);

Kansliapäällikkö

6. Sote-uudistuksen vaikutusten arvio tulee toteuttaa läpinäkyvästi ja avoimesti uudistuksen jälkeisinä vuosina, esimerkiksi muutokset alueiden välisiin tulonsiirtoihin, ja muutoksen liian suuria taloudellisia tai sosiaalisia haittoja tulee korjata tämän pohjalta (VM).

Muita huomioita julkisen talouden suunnitelmasta koskien kuntataloutta

Valtion kuntalinjaukset ovat lähellä neutraalia, mutta sisältävät jälleen uuden valtionosuusleikkauksen.

Kuntatalouden toimintaympäristö on poikkeuksellisessa myllerryksessä tehtäväkentän muutosten, koronapandemian, lakon ja turvallisuushäiriöiden keskellä. Vuoden 2023 alussa toteutuu kaikkien aikojen mittavin julkisen sektorin rahojen, henkilöstön, omaisuuksien ja sopimusten uudelleenjärjestely sote- ja pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Uudistus muuttaa yksittäisten kuntien taloutta ja kasvattaa suhteellista velkaantuneisuutta rajusti. Työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisvastuun on määrä siirtyä kunnille vuonna 2024. Näiden äkillisten muutosten ohella kuntien toimintaan on vaikuttanut jo pitkään väestön ikääntyminen ja kasvava palvelutarve, maassamuutto sekä yhä voimistuva työvoimapula.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on julkisen talouden suunnitelman mukaan lähellä neutraalia. Suhteessa aikaisemmin tehtyihin kuntapäätöksiin vuoden 2023–2026 julkisen talouden suunnitelma sisältää vain vähän kokonaan uusia kuntiin kohdistuvia linjauksia.

Osana hallituksen jo vuoden 2021 kehysriihessä sopimaa 370 miljoonan euron säästöjen kokonaisuutta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan vuonna 2023 uusi 43 miljoonan euron leikkaus. Vuodesta 2024 lähtien lakisääteisten peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään pysyvästi 33 miljoonalla eurolla. Toisaalta valtionosuuksia lisätään noin 344 miljoonalla eurolla sote-siirtolaskelmaan liittyneen tasokorjauksen vuoksi. Uusi JTS-linjaus on myös ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan paikkaaminen, josta kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan noin 37 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden ennusteeseen kohdistuu monia alasuuntaisia riskejä

Julkisen talouden suunnitelman kuntatalouden ennustetta varjostaa se, että taloudellisesti tiukkoina aikoina kuntatalouteen tulee mahdollisesti valumaan myös jatkossa uusia, kuntien tulopohjaa heikentäviä päätöksiä. Näin on tapahtunut systemaattisesti jo vuosien ajan, kun valtion kunnille osoittamaa yleiskatteellisista perusrahoitusta on leikattu erilaisilla perusteilla. Sen osittaiseksi paikkaamiseksi valtio on lisännyt kui-

Kansliapäällikkö

tenkin erilaisiin täsmähankkeisiin kohdistettuja ministeriökohtaisia valtionavustuksia. Hankkeiden vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta ei ole seurattu valtion toimesta.

Julkisen talouden tilaan kohdistuu myös poikkeuksellisen paljon alasuuntaisia riskejä, jotka voivat heikentää julkisen sektorin tulokehitystä tai lisätä uudistusten kustannuksia odotettua enemmän. Kunnissa menopaineita syntyy muun muassa palvelujen digitalisoinnista, sote- ja TE-palvelu-uudistuksen valmistelusta ja ohjeistamisesta, työttömyysvastuista, energiainvestoinneista sekä muista kestävästä kasvun edellyttämistä rahoitusvastuista ja -investoinneista.

Kunnissa kustannuspaineet ovat korkeat myös Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan ja sen kerrannaisvaikutusten vuoksi. Valtion kompensatit tulisi kattaa keskeiset taloudelliset menetykset, joita kunnille aiheutuu sodan käynnistämistä kustannus- ja korkopaineista, uusista kilpailutuksista, alaskirjauksista ja verotuottojen sekä tuloutusten pienentymisestä.

Helsingin kaupunki on huolissaan julkisen talouden rahoituspohjan hitaasta kasvusta, julkisen sektorin laajenevista vastuista, lukuisista samaan aikaan kohoavista kustannuspaineista sekä työvoimapulasta.

Päätöksen perustelut

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungin kirjallista asiantuntijalausuntoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026 (vns 1/2020 vp). Lausuntopyyntö ja julkisen talouden suunnitelma ovat liitteenä (liitteet 1 ja 2).

Julkisen talouden suunnitelman tarkoitus on koota valtioneuvoston julkista taloutta koskevan päätöksen-teon suuntaviivat yhteen ja kuvata kehyslinjaukset sekä talousnäkymät niin valtiontaloudelle, kuntataloudelle, sosiaalivakuutusrahastoille kuin niiden muodostamalle kokonaisuudelle.

Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2023–2026 tarkoituksena on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa sekä julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetun keskipitkän aikavälin tavoitteen noudattamista. Suunnitelma sisältää valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien taloutta sekä lakisää-teisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat. Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi huhtikuun loppuun mennessä.

Kansliapäällikkö

Julkisen talouden suunnitelma sisältää samalla Suomen vakausohjelman sekä vastaa EU:n vaatimukseen keskipitkän aikavälin budjettisuunnitelmasta.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023–2026 käsitellään mm. pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan linjaa ja talouden haasteita. Julkisen talouden suunnitelma sisältää myös valtiontalouden kehyspäättöksen. Ministeriöiden tulee laatia talousarvioehdotuksensa noudattaen julkisen talouden suunnitelman yhteydessä tehtyjä ratkaisuja.

Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään 29.4.2022 klo 14.00 mennessä kirjallisena asiantuntijalausuntona. Lausunto pyydetään toimittamaan osoitteeseen StV@eduskunta.fi

Lisätiedot

Ari Hietamäki, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 36567
ari.hietamaki(a)hel.fi

Liitteet

- 1 [Asiantuntijalausuntopyyntö 21.4.2022](#)
- 2 [Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2023 2026](#)